

Golfbaan te Diepenveen Nestkast 4-11

Bonte vliegenvanger X Koolmees

Elk jaar worden op de Sallandsche Golfbaan te Diepenveen in het broedseizoen de 130 nestkasten wekelijks gecontroleerd. Dit jaar zat er een opvallend broedsel tussen. Op 10 mei troffen we 5 eitjes van de bonte vliegenvanger aan. Dat is al interessant, want de meeste kasten worden ingenomen door mezen. Op de golfbaan wordt ongeveer 10% van de nestkasten bezet door bonte vliegenvangers. De jongen van deze nestkasten worden geringd (door ondergetekende en voorheen door Wil Gerritse) en daarmee dus extra gecontroleerd.

Op 24 mei lagen nog dezelfde 5 blauwe eitjes in de nestkast. Dan verwacht je dat de normaal vocaal aanwezige bonte vliegenvanger-ouders bij de kast alarmeren bij een controle. Helaas, geen bonte vlieg-roepjes, maar wel 2 alarmerende adulte koolmezen. Dit was klaarblijkelijk hun territorium geworden. We schreven hiermee een broedsel van de bonte vliegen eigenlijk al af.

Dit zijn geen onverwachte plotwendingen in het broedseizoen. Het gebeurt vaker dat de ene soort de andere soort wegjaagt uit een nestkast, of zelfs tot de dood toe bevecht, en hier dan zijn eigen nestje bouwt. Soms tref je een nest aan dat bovenop een ander nest gebouwd is met de oude eitjes (van de vorige bewoner) er nog in. En soms wordt hetzelfde nestje gebruikt door de nieuwe bewoner en tref je een nest met verschillende soorten eitjes erin, zie ook foto 1.

Foto 1 Nest met blauwe eieren van bonte vliegenvanger en gespikkelde eieren van de koolmees (dit is niet het nest wat in dit stuk besproken wordt). Foto van Henk Hietbrink.

Op 7 juni controleerden we de nestkast nogmaals. Aangekomen bij de nestkast troffen we weer 2 alarmerende adulte koolmezen aan en dus verwachtten we dan ook een nest vol jonge koolmezen. En inderdaad, in de nestkast zaten 5 jonge koolmezen (en 1 onbevucht koolmees-ei). Maar tot onze grote verbazing troffen we óók 4 jonge bonte vliegenvangers aan! Alle kuikens waren ongeveer 12 dagen oud en groeiden dus gelijk op met elkaar, zie foto 2.

De koolmeesouders hebben dus naast hun eigen eieren ook de eieren van de bonte vliegen uitgebroed en waren de kuikens van hun 'concurrent' aan het voeren en opvoeden als hun eigen kroost. Het zal vast wel eens vaker gebeuren, maar dat het bijzonder is, dat is zeker, want ook onze oudgedienden van de VWG konden zich zoiets niet eerder herinneren.

Foto 2 Nest van bonte vliegenvanger (geklepte kuikens) en koolmezen van 12 dagen oud.

Hoe kan dit en waarom gebeurt dit niet vaker? Bonte vliegenvangers leggen tussen de 5 en 8 eieren. Ze gaan pas hun broedsel bebroeden op het moment dat het vrouwtje beslist heeft dat haar broedsel compleet is. Dat noemen we ook wel uitgestelde broed. Veel vogelsoorten hebben van nature deze broedstrategie zodat wanneer de kuikens uitkomen alle kuikens dezelfde leeftijd hebben en ongeveer tegelijkertijd kunnen uitvliegen. De vrouw van de bonte vlieg is door de koolmezen verjaagd tijdens de ei-leg, maar ook vóórdát ze de eitjes heeft kunnen bebroeden, haar broedsel was dus nog niet compleet. De koolmees heeft haar eitjes bij de bestaande eitjes ingelegd en heeft alle eitjes tezamen uitgebroed. Beide soorten hebben eenzelfde broedcyclus, komt dat even goed uit! 😊 Als de bonte vlieg haar eieren wel had bebroed dan waren ze namelijk nooit uitgekomen. Want ook de koolmees doet aan uitgestelde broed en legt elke dag een ei. Dan zou in de periode dat de koolmees haar eieren legde (5 eitjes is minimaal 5 dagen) de bonte vliegenvanger-eitjes niet bebroed worden en zou de vrucht afgestorven zijn. Meestal gaat het dan ook mis met dit soort gecombineerde nesten, alleen in dit geval was het een kwestie van (goede) timing!

Op 21 juni was bij de nacontrole de nestkast volledig leeg en er waren geen aanwijzingen van predatie. Daarmee kunnen we concluderen dat het nestje ook volledig is uitgevloegen.

Er blijven natuurlijk nog wel vragen openstaan. Hoe kan het dat de jonge bonte vliegjes niet verstoten zijn door de koolmezen? Ze zien er immers anders uit en hebben ook niet dezelfde roepjes. Daarover

kunnen we speculeren, maar vermoedelijk is de broeddrang zo groot dat de ouders gewoon alle bedelende jongen voerden.

En wat leren ouders hun kuikens of gaat hun ontwikkeling grotendeels op instinct? Bonte vliegenvangers zijn Afrika-trekkers die jaarlijks heen en terug naar Afrika vliegen. Zullen de jonge bonte vliegen ook met hun soortgenoten mee naar Afrika vliegen? Tijd zal het leren, hopelijk vangen we ooit een jong terug en weten we dan meer. Het is in elk geval een mooie verrassing van de natuur!

Anne Buijtenhek

Met dank aan Wim Visser, Albert Luning en de medewerkers van de Sallandsche Golfbaan.